

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ladislava Górásza a členov senátu JUDr. Vladimíra Maguru a JUDr. Sone Mesiarkinovej, v právnej veci žalobcu: **M. B.**, bývajúci v S., N.X., občan Slovenskej republiky, zastúpený JUDr. J. K., advokátom Advokátskej kancelárie so sídlom v M., N.X., proti žalovanej: **Slovenská republika – Ministerstvo financií Slovenskej republiky**, Bratislava, Štefanovičova 5, IČO: 00 151 742, o **náhradu škody**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Košice I pod sp.zn. 24 C 74/2003, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 6. októbra 2006 sp.zn. 5 Co 422/2005, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 6. októbra 2006 sp.zn. 5 Co 422/2005 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Žalobou zmenenou v priebehu konania žalobca sa domáhal náhrady škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom. Tvrdil, že škoda mu vznikla nesprávnym úradným postupom colných orgánov, ktoré nezákonne zaistili a potom zničili 1 282 kartónov cigariet, ktoré nadobudol a držal legálne.

Okresný súd Košice I (súd prvého stupňa) rozsudkom z 22. septembra 2005 č.k. 24 C 74/2003-86 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi 447 704,60 Sk s 13 %-ným

úrokom z omeškania ročne od 21. mája 2003 do zaplattenia a náhradu trov konania 27 810,- Sk, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Konanie o časti žaloby na zaplattenie 359 955,40 Sk zastavil a žalobu vo zvyšku zamietol. Dospel k záveru, že boli splnené všetky predpoklady vzniku zodpovednosti štátu podľa zákona č. 58/1969 Zb., vrátane vzniku škody na majetku žalobcu. Vychádzal pritom „zo zhodných prednesov“ účastníkov, že zaistené cigarety colný orgán „spálil, resp. zlikvidoval“.

Žalovaná v odvolaní proti rozsudku súdu prvého stupňa, okrem iného, uviedla, že zaistené cigarety neboli zničené a sú v sklade Colného úradu v K.. Ako dôkaz na preukázanie svojho tvrdenia označila „doklad o inventarizácii, ktorým sa potvrdzuje, že zaistené cigarety sú na Colnom úrade v K.“ Uviedla, že predmetný dôkaz nemohla predložiť súdu prvého stupňa bez svojej viny.

Krajský súd v Košiciach (odvolací súd) rozsudkom zo 6. októbra 2006 sp.zn. 5 Co 422/2005 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, okrem jeho výrokov o zastavení konania a zamietnutí časti žaloby, a žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 28 782,- Sk z titulu náhrady trov odvolacieho konania. Rozhodol tak majúc za to, že napadnuté rozhodnutie súdu nižšieho stupňa je správne, vychádza z úplne zisteného skutkového stavu veci a spočíva na jej správnom právnom posúdení. Okrem iného uviedol, že žalovaná neopodstatnene odôvodnila svoje odvolanie aj odvolacím dôvodom podľa § 205 ods. 2 písm. e/ O.s.p. V danej veci totiž nejde o prípad podľa § 205a ods. 1 písm. d/ O.s.p., pretože nejde o skutočnosti a dôkazy, ktoré žalovaná bez svojej viny nemohla označiť alebo predložiť do rozhodnutia súdu prvého stupňa. Uviedol, že podľa právnej teórie a ustálenej súdnej praxe treba ustanovenie „§ 205a ods. 1 písm. d/“ O.s.p. vykladať tak, že v odvolacom konaní možno prihliadnuť na skutočnosti a dôkazy, ktoré existovali pred rozhodnutím súdu prvého stupňa a ktoré účastník, poučený podľa § 120 ods. 4 O.s.p., neuplatnil alebo neoznačil bez svojej viny, iba vtedy, ak sa preukáže, že účastník „objektívne“ nemohol o nich vedieť alebo ak z procesného hľadiska inak nezavinil nesplnenie svojej povinnosti tvrdenia alebo dôkaznej povinnosti. O taký prípad ale v danej veci nešlo. Vzhľadom na úlohy, ktoré Ministerstvo financií Slovenskej republiky plní v oblasti colníctva a na skutočnosť, že tento ústredný orgán vystupuje v danej veci v mene štátu, nemožno bez ďalšieho prijať záver, že neuplatnenie v odvolaní označených dôkazov a skutočností pred rozhodnutím súdu prvého stupňa Ministerstvo financií Slovenskej republiky nezavinilo, pretože Colný úrad v K. aj Colné riaditeľstvo Slovenskej republiky, ktoré ministerstvu nepredložili kompletné spisy, sú

orgánmi štátnej správy v oblasti colníctva. Naostatok samo ministerstvo vysvetľuje nepredložene úplných administratívnych spisov iba „nedopatrením a nezodpovedným prístupom“, čo samo osebe vylučuje záver o objektívnosti prekážky brániacej uplatneniu dôkazov alebo skutočností v konaní pred súdom prvého stupňa. Podľa odvolacieho súdu neobstojí ani námietka žalovanej, že rozhodnutie súdu prvého stupňa vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

Proti rozsudku súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu, na podnet žalovanej, podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (dovolateľ) mimoriadne dovolanie. Odôvodnil ho dovolacími dôvodmi podľa § 243f ods. 1 písm. b/ a c/ O.s.p. Uviedol, že ak je to potrebné pre riadne posúdenie hmotnoprávneho vzťahu účastníkov, súd môže „uskutočniť“ aj iné dôkazy, ako navrhli účastníci. Taký postup si súd zvolí najmä v prípade, keď jeho skutkové zistenia síce vychádzajú zo zhodných tvrdení účastníkov konania, „ktoré však nie sú záväzné natoľko, že by skutočnosti, ktorých sa tieto tvrdenia týkajú, nemohol urobiť predmetom dokazovania“. Žaloba o náhradu škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. bola založená na tvrdení, že zaistené cigarety boli zničené. Žalobca ale svoje tvrdenie o zničení vecí ničím nepreukázal. Podľa dovolateľa súdy nižších stupňov pochybili, ak pri rozhodovaní o veci vychádzali z toho, že vznik škody na majetku žalobcu zničením cigariet vyplýva zo zhodného tvrdenia účastníkov v konaní. Súd prvého stupňa ani odvolací súd riadne nezistili, či žalobcovi škoda skutočne vznikla. Zaťažili tak svoje konania vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolateľ v opravnom prostriedku tiež tvrdí, že rozhodnutie súdov nižších stupňov o náhrade škody a jej rozsahu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Žalobca navrhol mimoriadne dovolanie zamietnuť.

Žalovaná navrhla mimoriadnemu dovolaniu vyhovieť a navrhla odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia, ktorému návrhu Najvyšší súd Slovenskej republiky vyhovel uznesením z 20. apríla 2007 sp.zn. 5 M Cdo 4/2007.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že mimoriadne dovolanie bolo podané včas osobou oprávnenou na tento opravný prostriedok (§ 243g O.s.p.), preskúmal vec bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.) a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je dôvodné.

V zmysle § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je pri rozhodovaní o mimoriadnom dovolaní viazaný nielen rozsahom tohto opravného prostriedku, ale i v ňom uplatnenými dôvodmi. Obligatórne sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 242 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.). Dovolacie dôvody pritom neposudzujú len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Vzhľadom na uvedenú zákonnú povinnosť (skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p.) zaoberal sa dovolací súd predovšetkým otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (t.j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným). V dovolacom konaní ale nevyšla najavo žiadna z týchto väd.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnúť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná, je procesná vada, ktorá, na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p., nezakladá zmätočnosť rozhodnutia, ale jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní.

Podľa odvolacieho súdu žalovaná nesprávne odôvodnila svoje odvolanie aj odvolacím dôvodom podľa § 205 ods. 2 písm. e/ O.s.p., pretože v danej veci nešlo o prípad, že by žalovaná do rozhodnutia súdu prvého stupňa nemohla bez svojej viny uplatniť dôkaz, že zhabané cigarety neboli zničené a že dosiaľ sú v colnom sklade. Vychádzal pritom z toho, že vzhľadom na úlohy, ktoré Ministerstvo financií Slovenskej republiky plní v oblasti colníctva a

na skutočnosť, že tento ústredný orgán vystupuje v danej veci v mene štátu, nemožno bez ďalšieho prijať záver, že neuplatnenie v odvolaní označených dôkazov a skutočností pred rozhodnutím súdu prvého stupňa ministerstvo nezavinilo, pretože Colný úrad v K. aj Colné riaditeľstvo Slovenskej republiky, ktoré mu nepredložili kompletne spisy, sú orgánmi štátnej správy v oblasti colníctva. Naostatok samo ministerstvo vysvetľovalo nepredloženie úplných administratívnych spisov iba „nedopatrením a nezodpovedným prístupom“, čo samo osebe vylučuje objektívnosť prekážky brániacej uplatneniu dôkazov alebo skutočností v konaní pred súdom prvého stupňa.

S týmto záverom odvolacieho súdu, dôležitým pre ďalšie konanie a rozhodnutie súdu v danom sporovom konaní, dovolací súd nesúhlasí.

Podľa § 205a ods. 1 písm. d/ O.s.p. skutočnosti alebo dôkazy, ktoré neboli uplatnené pred súdom prvého stupňa, sú pri odvolaní proti rozsudku alebo uzneseniu vo veci samej odvolacím dôvodom len vtedy, ak ich účastník konania bez svojej viny nemohol označiť alebo predložiť do rozhodnutia súdu prvého stupňa.

Citované ustanovenie predstavuje výnimku zo systému neúplnej apelácie, zavedenej do občianskeho sporového konania zákonom č. 501/2001 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov. Aj keď v citovanom ustanovení ide zdanlivo o dôvod obnovy konania, ide o také skutočnosti a dôkazy, ktorých novosť možno zistiť bez prieskumov; je preto možné pripustiť, aby k nim bolo v odvolacom konaní prihliadnuté (porovnaj dôvodovú správu k zákonu č. 501/2001 Z.z.).

Nemožnosťou označenia alebo predloženia skutočností alebo dôkazov bez viny účastníka občianskeho súdneho konania treba rozumieť nemožnosť ich procesného uplatnenia v procese dokazovania v konaní pred súdom prvého stupňa, t.j. situáciu, kedy účastník konania nemohol bez svojej viny skutočnosti alebo dôkazy označiť alebo predložiť, pretože o nich nevedel a ani inak z procesného hľadiska nezavinil nesplnenie svojej povinnosti ich tvrdenia alebo predloženia. Procesným uplatnením treba pritom rozumieť podanie účastníka, ktorým takú skutočnosť alebo dôkaz označil pre účely jeho zaobstarania, vykonania a vyhodnotenia.

Podľa § 25 ods. 2 zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ktorý zákon, ako to

správne uviedol odvolací súd, treba na danú vec aplikovať) v právnych vzťahoch upravených v tomto zákone vystupuje v mene štátu ústredný orgán uvedený v § 9 ods. 1 tohto zákona.

Príslušný ústredný orgán štát v občianskom súdnom konaní nezastupuje, ale priamo zo zákona za neho koná. Bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno v občianskom súdnom sporovom konaní zaťažuje príslušný ústredný orgán konajúci za štát. Iba tento orgán môže niesť procesnú zodpovednosť za to, že neoznačil alebo nepredložil do rozhodnutia súdu prvého stupňa skutočnosti alebo dôkazy, ktoré mohli byť významné z hľadiska posúdenia veci. Konanie iného orgánu, hoci aj patriaceho do pôsobnosti príslušného ústredného orgánu vystupujúceho v občianskom súdnom konaní v mene štátu, majúce za následok, že pre rozhodnutie súdu potenciálne významné skutočnosti alebo dôkazy neboli včas označené alebo súdu predložené, nemožno bez ďalšieho považovať za konanie tohto ústredného orgánu a jeho procesné previnenie majúce nepriaznivé následky v spore pre štát.

Z obsahu spisu vedeného v danej veci nevyplýva, že by Ministerstvo financií Slovenskej republiky vedelo o dôkaze o tom, že predmetné cigarety neboli zničené alebo z procesného hľadiska inak zavinilo predloženie tohto dôkazu.

Naostatok nemožno opomenúť, že nie je v súlade so zásadami spravodlivého procesu, ak je účastník vylúčený z označenia a predloženia nových skutočností alebo dôkazov v odvolacom konaní, hoci nebol preukázateľne poučený súdom prvého stupňa podľa § 120 ods. 4 O.s.p., že všetky dôkazy musí predložiť alebo označiť najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa končí dokazovanie, pretože na dôkazy predložené a označené neskôr súd neprihliadne.

Zo spisu súdu prvého stupňa nevyplýva spôsobom vylučujúcim akékoľvek pochybnosti, že žalovaná bola súdom prvého stupňa poučená podľa § 120 ods. 4 O.s.p. V zápisniciach o pojednávaní pred súdom prvého stupňa nie je zachytené splnenie tejto poučovacej povinnosti a jej splnenie sa nepodarilo spoľahlivo preukázať ani ďalším vyšetrením vykonaním dovolacím súdom.

Podľa dovolacieho súdu je čiastočne odôvodnená aj dovolacia námietka dovolateľa, že sudy nižších stupňov nevykonali v záujme riadneho posúdenia vzťahu účastníkov aj iné dôkazy, ako navrhli účastníci.

Podľa § 120 ods. 1 O.s.p. účastníci sú povinní označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení. Súd rozhodne, ktoré z označených dôkazov vykoná. Súd môže výnimočne vykonať aj iné dôkazy, ako navrhujú účastníci, ak je ich vykonanie nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci.

Podľa § 120 ods. 3 O.s.p., ak nejde o veci uvedené v odseku 2, súd si môže osvojiť skutkové zistenia založené na zhodnom tvrdení účastníkov.

Podľa citovaných ustanovení súd síce nemá povinnosť zisťovať dôkazy, ktoré by v záujme zistenia skutočností významných pre rozhodnutie mohol ešte vykonať, môže však vykonať aj iné, ako účastníkmi navrhnuté dôkazy, ak je ich vykonanie nevyhnutné pre rozhodnutie veci. V spornom konaní si súd môže osvojiť skutkové zistenia založené na zhodnom tvrdení účastníkov. Súd ale tak neurobí, ak iné okolnosti zhodnosť tvrdení účastníkov spochybňujú. V takom prípade, ak ide o skutočnosti, ktoré sú nevyhnutné pre rozhodnutie veci, súd využije aj možnosť vykonať aj iné dôkazy. Ak súd taký nevyhnutný dôkaz nevykoná, zaťaží tým svoje konanie vadou, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. V takom prípade sú skutočnosti alebo dôkazy, ktoré neboli uplatnené pred súdom prvého stupňa odvolacím dôvodom podľa § 205a ods. 1 písm. b/ O.s.p.

Jedným zo znakov skutkovej podstaty vzniku zodpovednosti z nesprávneho úradného postupu je danosť škody alebo nemajetkovej ujmy. Treba súhlasiť s tvrdením dovolateľa, že v predmetnom konaní nešlo o celkom zhodné tvrdenia účastníkov o tom, či škoda (zničením tabakových výrobkov) vznikla alebo nie. Na pojednávaní súdu prvého stupňa konanom 22. septembra 2005 na otázku súdu, že na základe akého aktu, právoplatného rozhodnutia alebo na základe akého úradného postupu došlo k zničeniu predmetného tovaru colným úradom, poverený pracovník ústredného orgánu odpovedal, že „takúto vedomosť o takomto akte alebo postupe nemá a nevie ani kedy sa tak stalo.“ Na inom mieste zas poverený pracovník na otázku súdu, či tvrdenie žalobcu o zničení, resp. likvidácii cigariet colným úradom zodpovedá skutočnosti, odpovedal, že „áno, má vedomosť o tejto skutočnosti“.

S prihliadnutím na vyššie uvedené dovolací súd dospel k záveru, že súdy nižších stupňov si riadne neobjasnili, či, a ak áno, kedy a akým spôsobom boli tabakové výrobky zničené.

Z uvedeného podľa dovolacieho súdu vyplýva, že konanie odvolacieho súdu je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Generálny prokurátor Slovenskej republiky preto dôvodne podal mimoriadne dovolanie podľa § 243e O.s.p. v spojení s § 243f ods. 1 písm. b/, keďže to vyžadovala ochrana práv a zákonom chránených záujmov účastníka konania a túto ochranu nebolo možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodnutie krajského zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, že právny názor vyslovený v tomto rozhodnutí je preň záväzný.

S prihliadnutím na dôvody, pre ktoré dovolací súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu, nezaoberal sa opodstatnenosťou dovolacej námietky dovolateľa, že ním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva aj v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného ako i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 20. marca 2008

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: